“ปอน”

จากเด็กนอกระบบสู่การยอมรับของชุมชน

“...ผมอยู่บ้านก็อยู่ไปเรื่อยเปื่อยไม่ได้มีอะไรทำ เมื่อก่อนบางครั้งก็ทำความเดือดร้อนให้ชุมชน พอมาทำงานเยาวชนเริ่มมีความรู้ ได้ช่วยเหลือชุมชน เขาก็ยอมรับผม...”

เมื่อชุมชนต้องการเยาวชนที่มีความรับผิดชอบ ทั้งในตนเอง ครอบครัว และชุมชน อย่างน้อยที่สุดต้องไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับใคร เยาวชนบางคนอาจจะสามารถทำแบบนี้ได้ โดยไม่ต้องมีใครคอยให้ความช่วยเหลือ แต่เยาวชนบางคนอาจจะต้องให้คนอื่นหยิบยื่น “โอกาส” ในการพัฒนาความคิด และการกระทำของตน เมื่อมีโอกาสและได้พัฒนาตนเองแล้วเยาวชนเหล่านั้นจะกลับมาเป็นพลังของชุมชน เช่นเดียวกับ “**นายศักดิ์ธาตรี ภุมะลา** หรือ **ปอน** อายุ 20 ปี ที่วันนี้ได้รับ “โอกาส” ในการเปลี่ยนแปลงตนเองจากค่ายบ่มเพาะเยาวชน 15 วัน ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง ทำให้มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองเพื่อเป็นกำลังสำคัญให้กับครอบครัว และชุมชน

“ปอน” เป็นหนึ่งในเยาวชนแกนนำจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองอียอ อ.สนม จ.สุรินทร์ ที่ผ่านประสบการณ์จากการเข้าค่าย 15 วัน ภายใต้ชื่อโครงการสร้างเครือข่ายและพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชนสู่ความเป็นนักถักทอชุมชนรุ่นเยาว์ ก่อนเข้าค่าย “ปอน” เป็นคนไม่มีความโดดเด่น ไม่ค่อยกล้าพูด กล้าทำ ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ครอบครัวมีปัญหา อยู่แบบไปวันๆ กับพ่อ มีเหล้าก็กิน เมาก็นอน แต่หลังกลับจากค่าย “ปอน” ได้เปลี่ยนไป กล้าพูดและมีความคิดที่ชัดขึ้น มีความคิดที่จะเริ่มทำอะไรแล้ว เป็นเสียงสะท้อนจากผู้ใหญ่ใจดี “นายสมเกียรติ สาระ” หัวหน้าสำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลหนองอียอ อำเภอสนม จังหวัดสุรินทร์ ที่ได้ส่ง “ปอน” เข้าค่ายเพราะเริ่มเห็นพฤติกรรมเสี่ยงนั่นเอง

ในค่าย15วัน “ปอน” ได้สะท้อนถึงกิจกรรมที่เริ่มทำให้เขาเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น กิจกรรมเดินตะปู ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เจ้าตัวชอบเพราะได้เห็นการช่วยเหลือกัน ช่วยประคับประคองไม่ให้เพื่อนไปเหยียบตะปู ทำให้เกิดเรียนรู้ใหม่ว่า **“เมื่อก่อนถ้าผมเห็นคนต้องการความช่วยเหลือบางครั้งผมอาจจะเมินเฉย แต่ตอนนี้ผมมีความรู้สึกว่าต้องช่วยเหลือ คนที่เขามีความทุกข์”** นั่นคือสิ่งแรกที่กระทบใจเขาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน ที่สำคัญค่ายนี้ยังทำให้ “ปอน” มีความกล้า เมื่อก่อนไม่ค่อยกล้าเมื่ออยู่กับคนเยอะๆ ค่ายนี้ฝึกให้เรามีความกล้า ไม่เคยจับไมค์ ตอนแรกก็ไม่ถนัดแต่นานๆไปก็เริ่มชิน

ที่สำคัญค่ายนี้ยังสร้างแรงบันดาลใจให้ “ปอน” จนทำให้เจ้าตัวอยากกลับไปเป็นเกษตรกรทำงานอยู่ที่บ้านตนเอง คือการได้ไปเยี่ยมชมวิถีชีวิตของฝรั่งหัวใจไทย คุณมาร์ติน วีลเลอร์ เกษตรกรแบบไทยๆ สิ่งที่ปอนได้สัมผัสคือวิธีคิดของคุณมาร์ตินที่บอกว่าคนอีสานโชคดีมากที่มีที่ดินเยอะ ไม่ต้องไปทำงานที่ไหนก็ได้ ปลูกผักเลี้ยงปลาก็สามารถอยู่ได้แล้ว **จึงกลายเป็นแรงบันดาลใจให้ “ปอน” อยากมีแปลงผักสวนครัวและมีบ่อเลี้ยงปลาเป็นของตัวเอง**

นอกจากแรงบันดาลใจที่ได้จากค่ายแล้ว “ปอน” ยังได้ปรับเปลี่ยนนิสัยตนเองใหม่ให้มีความรับผิดชอบ ตรงต่อเวลา และวางตัวเป็นเมื่อต้องอยู่กับคนหมู่มาก ต้องทำตัวอย่างไร? “ผมก็นำมาใช้ตอนที่อยู่บ้าน ผมได้ไปประชุมกับหมู่บ้าน เราไปนั่งประชุมคนก็เยอะ **เราก็ต้องทำตัวไม่ให้เป็นที่รำคาญ ไม่ทำให้เป็นจุดเด่น ทำตัวให้เข้ากับคนรอบข้างได้ เมื่อก่อนเคยเข้าไปประชุมกับหมู่บ้านแต่เหมือนเราจะเข้าไปรบกวนเขา แต่ตอนนี้ผมรู้แล้วผมก็เปลี่ยนตัวเองใหม่ทำให้ตอนนี้ชุมชนยอมรับตัวผมมากขึ้น**

เมื่อก่อนนอนตื่นสายตอนนี้ผมตื่นแต่เช้า ตื่นมาก็มาล้างหน้า ก็มีชาวบ้านแซวว่าวันนี้ทำไมตื่นเช้าจัง ปกติเห็นตื่นสาย พอตื่นมาแล้วเราก็กวาดบ้าน บางครั้งก็ล้างถ้วยชาม เขาก็ตกใจว่าทำไมขยันแท้ เดี๋ยวนี้ก็ช่วยพ่อแม่ด้วย เช่น เอาปุ๋ยไปลงนา ไปดูนาดูอะไร พอไปดูบางทีก็แอบคิดว่าที่ตรงนั้นน่าจะทำแบบนี้ ที่ตรงนี้น่าจะทำแบบนั้น คือแอบคิดว่านาเราเป็นแบบนี้ต้องทำอย่างไรให้ดีขึ้น”

จากการเปลี่ยนแปลงในตนเองสู่การวางแผนอนาคต “ผมก็เริ่มนำแนวคิดของการทำเกษตรอยู่กับบ้านมาบอกคนในครอบครัวว่า ถ้าอยู่กรุงเทพแล้ววุ่นวายเกินไปก็ลงมาอยู่ที่บ้านก็ได้ เราสามารถมีอาชีพที่พอจะอยู่ได้ ไม่ต้องไปดิ้นรนให้ตัวเองเหนื่อย เรามาปลูกผัก ปลูกข้าว เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย เราก็อยู่ได้ อยู่ในบ้านเราถ้าเราไม่ใช้ฟุ่มเฟือย เช่น ไปไหนก็ต้องใช้รถ ใกล้ๆเดินเอาก็ได้ มีอะไรก็ต้องซื้อ บางครั้งแค่น้ำกินก็ยังซื้อ ขนาดมีอยู่ในบ้านก็ยังซื้อก็ทำให้มีค่าใช้จ่ายเยอะ ถ้าเราลดในส่วนนี้ได้เราก็น่าจะอยู่ได้ ก็ต้องลองไปเรื่อยๆ

• • •

ผมเคยไปทำงานข้างนอกเป็นงานก่อสร้าง มันไกลบ้าน เหนื่อย ทำไปก็ท้อ แต่พอคิดถึงบ้านมันก็สู้ แต่พอเก็บเงินได้ก็กลับมาอยู่บ้าน ก็รู้สึกว่าอยู่บ้านดีกว่าอยู่ข้างนอก

ผมเคยไปทำงานข้างนอกเป็นงานก่อสร้าง..มันไกลบ้าน เหนื่อย ทำไปก็ท้อ แต่พอคิดถึงบ้านมันก็สู้ แต่พอเก็บเงินได้ก็กลับมาอยู่บ้าน ก็รู้สึกว่าอยู่บ้านดีกว่าอยู่ข้างนอก แต่ที่อยู่ข้างนอกเพราะไม่ค่อยมีเงินใช้ ก็เลยต้องออกไป ตอนนี้ผมก็เริ่มทำการเกษตร ก็ทดลองปลูกก็ได้ผลตอบรับดี ตอนนี้ผมก็ปลูกนิดนึงพอดูแลได้ แต่ในอนาคตข้างหน้า ถ้าผมได้ปลูกผักหลายๆอย่างและได้ส่งขายก็จะเป็นอาชีพอย่างหนึ่งที่ได้อยู่กับที่ไม่ต้องไปทำงานที่ไหน... ปอนเริ่มสานต่อความฝันของตนเอง

“

สิ่งที่ผมได้แน่ๆ คือการจัดการตัวเอง ให้มีความรับผิดชอบในตัวเอง ถ้าจะทำอะไรก็ทำให้เต็มที่ กับงานที่เราได้รับมอบหมาย...

”

หลังกลับจากค่าย 15 วัน เพื่อให้ “ปอน” ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง องค์การบริหารส่วนตำบลหนอง--อียอจึงได้จับมือกับมูลนิธิยุวโพธิชนร่วมกับอบต.หนองอียอจัดค่าย3วัน2คืน “ค่ายยุวกระบวนกร” เสริมให้อีก โดยค่ายนี้ต้องการให้เยาวชนได้พัฒนาตนเองด้านเป็นยุวกระบวนกร เพื่อสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้ไปช่วยงานในชุมชนได้หลายด้าน อาทิ การเป็นแกนนำเยาวชน พาน้องๆ ในชุมชนทำกิจกรรมดีๆ “ปอน” เล่าว่าค่ายนี้ได้เรียนรู้หลายด้าน “สิ่งที่ผมได้แน่ๆ คือ**การจัดการตัวเอง ให้มีความรับผิดชอบในตัวเอง ถ้าจะทำอะไรก็ทำให้เต็มที่กับงานที่เราได้รับมอบหมาย** เพราะอยู่ค่ายก็ไม่เหมือนอยู่บ้าน อยู่บ้านตื่นตอนไหนก็ได้แต่อยู่ค่ายต้องตื่นตั้งแต่6โมงเช้า ตอนนี้ชีวิตก็ดีขึ้น คือไปอยู่โน้นไม่เหมือนไปเข้าค่าย แต่มันเหมือนมีอีกหนึ่งครอบครัวเป็นเหมือนครอบครัวใหญ่อยู่โน้น ได้รู้จักคนหลายคน ทำให้เรารู้ว่าเวลาเราอยู่กับคนหมู่มากเราต้องทำตัวแบบไหนเป็นค่ายที่ฝึกให้เรามีความเป็นผู้นำในหลายๆด้าน จากการนำปัญหามาแก้ไข มองเห็นปัญหา มองเห็นโอกาส นำมาแก้ไข ค่ายยุวกระบวนกรเป็นการฝึกแบบพาเล่น พาทำกิจกรรม เราก็ได้ความรู้ว่าเราจะทำอย่างไรน้องๆ เขาถึงจะตามเราได้ และมีความสุขกับเรา”

หลังจากกลับจากค่าย "ปอน" ไม่รอช้าได้เข้าไปเป็นจิตอาสาทำกิจกรรมดูแลผู้สูงอายุโดยลงไปเก็บข้อมูลให้กับอบต.หนองอียอและลงแรงช่วยงานบ้าน "เราเข้าไปพูดคุยว่าเขาอยู่อย่างไร มีลูกไหม จะให้ช่วยเหลืออย่างไรได้บ้าง พอเราพูดคุยแล้วเราก็เอาไปคิดว่าเราจะช่วยเหลืออย่างไรได้ สมมุติว่า ผู้สูงอายุต้องการของใช้ จะของบประมาณส่วนหนึ่งไปซื้อของให้ผู้สูงอายุ แต่ถ้าที่บ้านมีหญ้ารกเราก็จะไปช่วยถางหญ้า ช่วยกวาดบ้านให้เขา ช่วยทำสิ่งปลูกสร้าง เช่น ช่วยใส่สังกะสีอะไรแบบนี้ "

นอกจากมีบทบาทช่วยงานชุมชนแล้ว ยังเป็นหนึ่งในเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการ "แนวทางและรูปแบบการสร้างเด็กนอกระบบเป็นผู้ประกอบการรุ่นใหม่" กรณีศึกษา : เยาวชนนอกระบบ ต.หนองอียอ อ.สนม จ.สุรินทร์ โดยได้อยู่ในกลุ่มเป้าหมายที่ทางอบต.กำลังทำวิจัยด้วย "ปอน" ให้ความเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยว่ามีประโยชน์กับตนเองอย่างไรบ้าง "งานวิจัยผมคิดว่า มันเป็นสิ่งที่เราทำแล้วได้รู้ว่า แบบไหนถึงจะทำ แบบไหนที่จะไม่ทำ อย่างไรละ? คือวิจัยอย่างรู้รายรับรายจ่าย รู้ว่ามีเป้าหมายอย่างไร รู้ต้นทุนอย่างไร กำไรเท่าไหร่ และก็ติดลบเท่าไหร่ ก็เป็นผลดี เพราะเราวิจัยมาแล้ว เราก็สามารถตีราคาได้ว่าสิ่งที่เราทำมันจะได้ราคาเท่าไหร่ ขาดทุนเท่าไหร่ทำให้เราอ่านทะลุ เวลาเราทำอะไรเราจะรู้ว่าเราจะได้เท่าไหร่ อย่างเราปลูกข้าวเราก็วิจัยว่าต้องใช้ปุ๋ยเท่าไหร่ แล้วจะได้เท่าไหร่ แล้วเราจะรู้ว่าเราจะลงทุนเท่าไหร่ ผลผลิตถึงจะออกมาเท่านี้ จากเดือนจากปี เราจะได้รู้เวลาเกิด เวลาเก็บผลผลิต ถ้าเรารู้ว่าเราทำอาชีพนี้แล้วเรารู้ว่ามันจะได้เท่าไรต่อปี ต่อเดือน อายุงานเท่าไหร่ ผลผลิตเท่าไหร่ เราก็สามารถนำมาใช้ได้ **ถ้าเราทำแบบปกติที่ไม่ได้วิจัย เราอาจจะรู้บ้าง แต่เราอาจจะไม่รู้เท่าทำวิจัย** แต่ถ้าเราวิจัยไปแล้ว จะได้รู้ว่าสิ่งที่เราปลูกจะเป็นอย่างไร แต่ถ้าเราไม่ได้วิจัยก็เหมือนเราปลูกไปเรื่อย พอเราเก็บผลผลิต ถ้ามันล้มเหลวเราก็ไม่รู้ว่าเพราะอะไร คือถ้ามันตายก็ตายไปเลย แต่ถ้าเราทำวิจัยเราก็จะรู้ว่าส่วนตายหรือว่าส่วนเกิด ว่าเปอร์เซ็นต์มันจะสูงเท่าไหร่อะไรอย่างนี้ เรื่องทำงานกลุ่มก็มีการช่วยเหลือกัน ไม่ปล่อยให้เราทำคนเดียว คือมาช่วยกันทำ ดูแลช่วยกัน ถ้าเราอยากให้เขามาช่วยเรา เราต้องไปช่วยเขาก่อน พอเวลาเราทำเขาก็จะมาช่วยเรา"

ส่วนงานวิจัยที่จะมาช่วยเด็กนอกระบบนั้น "ปอน" ชี้ว่า **จุดเด่นของเด็กนอกระบบ คือรวมตัวกันง่าย เวลาจะทำอะไรก็ไปทำกันเป็นกลุ่มจุดด้อยของเด็กนอกระบบ ก็จะเป็นเรื่องขาดความรู้** ส่วนมากเด็กนอกระบบไม่ได้เรียนจบสูง จบแค่มัธยมต้นมัธยมปลายแค่นี้ เรียนจบต่ำพอไปทำงานกับคนเรียนจบสูงก็จะยาก **ผมอยู่บ้านก็อยู่ไปเรื่อยเปื่อย ไม่ได้มีอะไรทำ พอมาอยู่นอกระบบ พอมาทำงานเยาวชนก็เริ่มมีหน้ามีตาขึ้น เริ่มมีความรู้ ทำโน้นทำนี่ ได้ช่วยเหลือชุมชนเขาก็ยอมรับ** จากคนที่เคยอยู่เฉยๆ โต๋เต๋ไปมา บางครั้งก็ทำความเดือดร้อนให้ชุมชนในบางที ตอนนี้ก็ได้มาช่วยเหลือชุมชนก็ได้ผลตอบรับจากหลายคนว่าดีขึ้น เมื่อก่อนทีผมทำเรื่องก่อความเดือดร้อนให้ชุมชนก็จะมีขับรถกวนเขา กินเหล้า ตีขวดในถังบ้าง เขาอยู่กันเฉยๆก็ไปหาเรื่องเขาทำให้เป็นเรื่องใหญ่ **ตอนนี้ก็เปลี่ยนแปลงไป ก็นิสัยดีขึ้นเพราะผมทำงานเยาวชนก็ต้องทำให้หน้าตาของเยาวชนนอกระบบดีขึ้น**"

• • •

ผมอยากจะฝากเพื่อนๆ น้องๆ ว่า ถ้าเราเรียนไปแล้วไม่ไหว ลองออกมาอยู่นอกระบบดู ถ้าออกมาแล้วไม่ได้เข้ากลุ่มโต๋เต๋ไปมา ผมอยากให้เข้ามาลองดูว่ามันเป็นอย่างไร

> **"อยากให้ชุมชนมีความเจริญ อยากให้มีการสนับสนุนเยาวชนที่บางคนครอบครัวแตกร้าว มีปัญหาครอบครัวทำให้กลายเป็นเด็กที่ไม่ดีไปเลย อยากให้มีการพาเด็กเยาวชนเหล่านี้มาช่วยให้เขาดีขึ้นครับ"**

เยาวชนที่เขาว่า เพื่อชีวิตอาจจะดีขึ้น ถ้าเรามาอยู่ในกลุ่มเยาวชนไม่เหมือนแค่ว่าเรามาอยู่กับเพื่อนใหม่ แต่เป็นเหมือนครอบครัวมากกว่า ก็อยากให้เข้ามา เพราะยังมีหลายสิ่งหลายอย่างที่จะได้เรียนรู้ และมันจะดีต่อชีวิตตัวเอง เด็กพอออกนอกระบบก็จะต้องเข้ากลุ่ม และก็อยากจะลองกินเหล้า พอกินไปกินมาก็เกิดความชอบ พอกินเหล้าเข้าไปก็เมา พอเมาก็ขับรถเร็ว พอขับรถเร็ว บางครั้งเมาก็ไปมองหน้ากับชุมชนอื่นก็เกิดการมีเรื่อง ก็ทำให้ชุมชนไม่ดี **แต่ถ้ามาเข้ากลุ่มเยาวชนเราจะได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆอย่าง แล้วเราจะเปลี่ยนนิสัยทันที เราจะมีความคิดเลยว่า นิสัยแบบนี้มันไม่ดีน่ะ เราต้องเลิก เราจะได้เรียนรู้อะไรหลาย ๆ อย่างที่ทำให้เราเปลี่ยนไปเลย เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น**”

ตอนนี้ “ปอน” กำลังมุมานะเรียนให้จบชั้นมัธยมปลายที่ กศน.ตำบลหนองอียอ โดยมี**คติประจำใจ** คือ **ต้องทำจริงเพื่อกำกับตัวเองไปให้ถึงเป้าหมายปลายทาง “ผมคิดว่าถ้าจะทำอะไรต้องทำให้รู้ดำรู้แดงไปเลย ทำอะไรก็ต้องทำให้สุด ๆไปเลยว่ามันจะดีหรือไม่ดี**” วันนี้ “ปอน” กลับเข้าสู่เส้นทางสายหลักชัยที่พร้อมจะมุ่งไปสู่ความสำเร็จ นี่คือเยาวชนตัวอย่างที่รู้จักตนเอง กล้าเปลี่ยนแปลง กลับมาทำประโยชน์ให้ครอบครัวและชุมชน น่าจะเป็นแรงบันดาลใจให้กับรุ่นพี่รุ่นน้อง เด็กนอกระบบที่จะกลับสู่เส้นทางที่ถูกและใช้ชีวิตที่ดีได้ไม่มากก็น้อย

ค่ายสร้างเครือข่ายและพัฒนาแกนนำเด็กและเยาวชนสู่ความเป็นนักถักทอชุมชนรุ่นเยาว์ ภายใต้การดำเนินโครงการพัฒนาเยาวชนในชุมชนท้องถิ่น (4ภาค) ระยะที่ 3 สนับสนุนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สถาบันยุวโพธิชน มูลนิธิสัมมาชีพ สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส) มูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นและมูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด(มหาชน) โดยมีเพื่อนๆ 4 พื้นที่ได้แก่ต.หนองอียอ อ.สนม ,ต.สลักได อ.เมือง,ทต.เมืองแก อ.ท่าตูม และทต.กันตวจระมวล อ.ปราสาท เข้าร่วม เมื่อวันที่ 15 – 29 ตุลาคม 2559 ที่ผ่านมา ณ ศูนย์การเรียนรู้ชาวดิน ต.หว้าทอง อ.ภูเวียง จ.ขอนแก่น